

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม Developmental Guidelines of Active Learning Management Ability of Chiang Saen Witthayakom School Teachers

นันทพร วงศ์อิสยาห์¹ สุวดี อุปปินใจ² สมเกียรติ ตุ่นแก้ว³

Nunthaporn Wongisaiah¹, Suwadee Uppinjai², Somkiet Tunkaew³

(วันรับบทความ 19 สิงหาคม 2566, วันแก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2566, วันตอบรับบทความ 26 ตุลาคม 2566)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและคณะครู โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จำนวน 68 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลแล้วนำเสนอในรูปของความเรียง

ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยสรุปผลเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสั่งการครูให้ดำเนินการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างครู และผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ห้องแชทในเฟสบุ๊ก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจัดอบรมครูด้านการใช้สื่อและพัฒนาสื่อ และจัดตั้งงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างสื่อเทคโนโลยี 4) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัด

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, fah143god@gmail.com
Master Degree Student, Educational Administration Program, Faculty of Education Chiang Rai Rajabhat University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, em_suwadee_o@crru.ac.th
Assistant Professor, Educational Administration Program, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University.

³ อาจารย์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, somkiet.tun@crru.ac.th
Lecturer, Educational Administration Program, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University.

Abstract

The purpose of the independent study of Developmental Guidelines of Active Learning Management Ability of Chiang Saen Witthayakom School Teachers was to study guidelines of active learning management ability of Chiang Saen Witthayakom School teachers. The population was 68 people including the administrators and teachers. The data of the questionnaire was analyzed by using frequency distribution, percentage, means and standard deviation. The data of the interview form was analyzed and presented in a composition.

The findings of the study of active learning management ability of Chiang Saen Witthayakom School teachers were that the overall was at a little level. Considering each aspect ordered from the highest to the least, they were learning design, teaching aids development and usage, assessment and evaluation, learner-centered management, and the guidelines of active learning management ability. The author summarized each aspect as follows: 1) learning design: the administrators had teachers and students participate in the school curriculum analysis to be the curriculum promoting active learning, 2) learner-centered management: the administrators directed teachers to create the way to communicate with parents via online platforms such as chat group on Line, and chat boxes on Facebook to provide chances for parents to take part in learning management, 3) teaching aids development and usage: the administrators held a workshop for teachers about teaching aids development and usage, and set up a budget to support the creation of technological teaching aids, 4) assessment and evaluation: the administrators promoted teachers to assess and evaluate by using various ways and corresponding to the indicators.

Keywords: Ability Development, Active Learning Management Ability

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสมรรถนะที่ 1 ไว้คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ครูต้องมีความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและการวัดประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ ประยุกต์ใช้ทักษะ เชื่อมโยง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า หรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ มีทักษะการคิดเชิงระบบและพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ โดยในหลักการจัดการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวคือ การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ครูผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นและอย่างหลากหลาย จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสวมอภิปราย มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร มีการนำเสนองานทางวิชาการ เรียนรู้ในสถานการณ์จำลองรวมทั้ง มีการฝึกปฏิบัติในสภาพจริง มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning)

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นแนวคิดหรือมโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมิใช่เป็นเพียงผู้รับความรู้ ข้อมูลที่ผู้อื่นถ่ายทอดมาให้เท่านั้น แต่ผู้เรียนจะต้องเป็นฝ่ายรุกที่จะต้องศึกษา จัดกระทำ และสร้างความเข้าใจในข้อมูล ความรู้นั้นๆ ให้แก่ตนเอง เพื่อให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตน อันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งในกระบวนการสร้างความเข้าใจให้แก่ตนเองนี้ ผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) ทั้งทางกายสติปัญญา สังคม และอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2545) ได้ขยายความแนวคิดของคำว่า “Active Participation” ไว้ว่า “การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษคือ Active Participation ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนรู้เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือการมีส่วนร่วมอย่างเป็นผู้รับ (Passive Participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้คือการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพราะพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่บรรลุวัตถุประสงค์ ครูต้องมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย และเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ ดังนั้นทางโรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม จึงต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนคือการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพ แต่ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ปรากฏว่า ผลคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มีผลต่ำกว่าระดับดี ผลคะแนนมาจาก SAR ประจำปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม นอกจากนี้ยังได้รับข้อเสนอแนะจากต้นสังกัดเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ว่าควรมี การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (รายงานสารสนเทศโรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม, 2564) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เนื่องจากเป้าหมายในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเชียงแสน วิทยาคมคือการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำแนวทางการพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ได้ศึกษานี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสน

วิทยาคม

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของสมรรถนะ ศักดิ์รินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของบุคคลในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีผลงานได้ตามเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานใน ความรับผิดชอบของตนได้ดีส่งผลให้องค์กรพัฒนาขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกของครู นักวิชาการ Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991), Meyers, C., & Jones, T. B. (1993), ศักดา ไซกิจภิญโญ (2548), สุพิช ชัยมงคล (2555), กมลวรรณ สุภากุล (2557), อมลวรรณ วีระธรรมโม และคณะ (2559) และ จิราภรณ์ ยกอินทร์ (2560) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และ ได้ลงมือปฏิบัติ ใช้กระบวนการทางความคิดในการแก้ไขปัญหา รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยครูผู้สอนมี บทบาทในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่เพื่อสร้างทักษะที่หลากหลายให้ผู้เรียนสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ประกอบด้วย องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4 องค์ประกอบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553), ชนกานต์ สุวรรณทรัพย์ (2555) และ

อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์ (2560) ดังนี้ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 4) การวัดประเมินผลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์พื้นฐานผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์การกำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การเลือกใช้เทคนิคการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา การเลือกสื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ การกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือในการประเมินผล และการประเมินการจัดการเรียนรู้

2.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การศึกษาความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด การให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง การเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่จัดได้ทั้งในรูปแบบเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การสังเกตประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์ผลพัฒนาการเพื่อใช้ในการปรับปรุง

2.3 การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์คุณลักษณะและธรรมชาติของผู้เรียน การคำนึงถึงความประหยัดทั้งงบประมาณและเวลาให้เหมาะสม การเลือกสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน การเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียน การเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชั้นเรียน การเลือกสื่อการสอนที่มีลักษณะน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ การเลือกสื่อการสอนที่มีวิธีการใช้งานง่าย เก็บรักษา และบำรุงรักษาได้สะดวกการประเมินและปรับปรุงแก้ไขสื่อการสอน

2.4 การวัดประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดจุดประสงค์และขอบเขตของการวัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัดตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัดตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัดและเครื่องมือวัด การสร้างเครื่องมือวัด การดำเนินการวัดตามวิธีการที่กำหนด การตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการวัด การแปลความหมายผลการวัดและนำผลการวัดไปใช้ การกำหนดจุดประสงค์การประเมินให้สอดคล้องจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์เพื่อตัดค่าข้อมูลที่ได้จากการวัด การรวบรวมข้อมูลจากการวัดหลาย ๆ แหล่ง การวินิจฉัยชี้แจงและตัดสินโดยเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เรียนอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 4) การวัดประเมินผลการเรียนรู้

3. หลักการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นักวิชาการ พิชญ์สินี ชมภูคำ (2557) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างแบบสอบถามไว้ดังนี้ 1) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ตอบ 3) ใช้ข้อความที่สั้น กระชับรัด ได้ใจความ 4) แต่ละความถามควรมี้นัย เพียงประเด็นเดียว 5) หลีกเลี่ยงการใช้ประโยคปฏิเสธซ้อน 6) ไม่ควรใช้คำย่อ 7) หลีกเลี่ยงการใช้คำที่เป็นนามธรรมมาก 8) ไม่ชี้นำการตอบให้เป็นไปแนวทางใดแนวทางหนึ่ง 9) หลีกเลี่ยงคำถามที่ทำให้ผู้ตอบเกิดความลำบากใจในการตอบ 10) คำตอบที่มีให้เลือกต้องชัดเจนและครอบคลุมคำตอบที่เป็นไปได้ 11) หลีกเลี่ยงคำที่สื่อความหมายหลายอย่าง 12) ไม่ควรเป็นแบบสอบถามที่มีจำนวนมากเกินไป ไม่ควรให้ผู้ตอบใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามนานเกินไป 13) ข้อคำถามควรถามประเด็นที่เฉพาะเจาะจงตามเป้าหมายของการวิจัย 14) คำถามต้องน่าสนใจสามารถกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรในการวิจัย เป็นบุคคลภายในโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ประกอบด้วยสายบริหารและสายปฏิบัติการสอน ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู รวมทั้งสิ้น 68 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ซึ่งเป็นบุคคลภายในสถานศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยมีความรู้และประสบการณ์ โดยมีคุณสมบัติ คือ รองผู้อำนวยการวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตรจำนวน 1 คน หัวหน้างานแผนการวัดประเมินผลและแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน หัวหน้างานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ตรงกับงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

เครื่องมือที่ทำการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ และ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดเกณฑ์คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

2. แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 4. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคมเพื่อกำหนดประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ในการสร้างเครื่องมือ

1.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบ และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา สำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

1.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวน จากนั้นผู้วิจัยได้นำ แบบสอบถามฉบับร่างมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปทุกข้อ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

1.5 นำข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อดำเนินการแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปใช้ โดยปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญคือ ปรับประเด็นตัวชี้วัดโดยระบุข้อคำถามให้ชัดเจน

1.6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำแบบสอบถามใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม โดยคำถามมาจากประเด็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ คือ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ประกอบด้วย 5 คำถาม คือ 1) ท่านมีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการออกแบบการเรียนรู้ อย่างไร 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างไร และ 4) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบ และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา สาระสำคัญให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวน จากนั้นผู้วิจัยได้นำ แบบสัมภาษณ์ฉบับร่างมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปทุกข้อ จากนั้นนำไป Try Out กับกลุ่มตัวอย่าง 2-3 คน แล้วปรับปรุง

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตรฯ จำนวน 1 คน หัวหน้างานแผนการวัดประเมินผลและแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน หัวหน้างานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งเป็นบุคคลภายในสถานศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยมีความรู้และประสบการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 มี 2 ช่องทาง คือ 1) การนำแบบสอบถาม จำนวน 68 ฉบับ ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แล้วรับคืนด้วยตนเองในวัน 12 มกราคม 2566 2) จัดทำแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google Form และส่ง QR Code ที่เป็นข้อมูลเดียวกับข้อ 1 ให้แก่ประชากร จำนวน 68 คน โดยขอให้ตอบแบบสอบถาม ภายในวันที่ 12 มกราคม 2566

1.2 เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการสรุปหรือการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามคือ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิท์ (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์คะแนน ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับน้อยที่สุด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เพื่อขอความอนุเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ได้แก่ รองผู้อำนวยการวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตรจำนวน 1 คน หัวหน้างานแผนการวัดประเมินผลและแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน หัวหน้างานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งเป็นบุคคลภายในสถานศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยมีความรู้และประสบการณ์ เพื่อสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

2.2 วางแผนการดำเนินการสัมภาษณ์ กำหนดวันเวลาสัมภาษณ์ และทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในวันที่ 24 มกราคม 2566 ตามแผนที่กำหนดไว้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตรจำนวน 1 คน หัวหน้างานแผนการวัดประเมินผลและแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน หัวหน้างานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบ นำเสนอในรูปแบบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. วิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาศมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม พบว่า ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล และ 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$) และรองลงมาคือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
ผู้บริหาร	4	6
ครูผู้สอน	64	94
รวม	68	100
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	45	66
ปริญญาโท	23	34
รวม	68	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นครูผู้สอน จำนวน 64 คน (ร้อยละ 94.00) ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับปริญญาตรี จำนวน 45 คน (ร้อยละ 66.00) และระดับปริญญาโท จำนวน 23 คน (ร้อยละ 34.00) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	4.43	0.37	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.15	0.45	มาก
3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้	4.30	0.42	มาก
4. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.24	0.49	มาก
ภาพรวม	4.28	0.37	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$) และรองลงมาคือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.15$)

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ผู้วิจัยสรุปผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารแจ้งครูให้ดำเนินการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างครู และผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ห้องแชทในเฟสบุ๊ก เพื่อ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2.3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจัดอบรมครูด้านการใช้สื่อและพัฒนาสื่อ และจัดตั้งงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างสื่อเทคโนโลยี

2.4 ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัด

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม พบว่า ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะขาดการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเนื่องจากความไม่พร้อมด้านเครื่องมือและทักษะด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารของผู้ปกครองส่วนใหญ่ และครูส่วนใหญ่มีดำเนินการวิเคราะห์ผลพัฒนาการเพื่อใช้ในการปรับปรุงยังไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ ศักดิ์รินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : กรณีศึกษาสภานักเรียนเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ กษัณฑ์ สงวนเครือ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครู ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ของครู เกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา ความรู้ของครูเกี่ยวกับ ความเข้าใจในผู้เรียน ความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษา และ ความรู้ของครูเกี่ยวกับการ ประเมินการเรียนรู้ สอดคล้องกับบุปผา รื่นรวย (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการนิเทศสำหรับครูในโรงเรียนประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชุมพร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนมากเขียนบนกระดานดำ แจกใบงาน สอนตามเนื้อหาที่มีในแบบเรียน วัดผลจากการทาแบบฝึกหัดท้ายบท ส่วนมากจะเรียนแต่ในห้องเรียน จะได้ออกเรียนนอกห้องบ้างก็เฉพาะวิชา เกษตรและพลศึกษา สอนโดยขาดความรู้ที่ชัดเจนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ขาดทักษะในการผลิต สื่อที่ทันสมัย สอนโดยไม่ค่อยเน้นการใช้สื่อ ยึดแบบเรียนสำเร็จรูปเป็นหลักสอดคล้องกับ นฤมล คล้ายริน (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครู โรงเรียนเทศบาลอินทปญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและราย ด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัด การเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม โดยมี เป้าหมาย คือ เพื่อให้ครูมีการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองมากขึ้น และครูมีการ วิเคราะห์ผลพัฒนาการเพื่อใช้ในการปรับปรุงมากขึ้น พบว่า

1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์ หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้ หากผู้บริหารไม่กำหนดแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน จะส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้เสนอตัวบ่งชี้ของการออกแบบการเรียนรู้ไว้ว่า กำหนดผลการ

เรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เหมาะสม กับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่าง และธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน และชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการอย่าง สอดคล้องเชื่อมโยงกัน มีการนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับใช้ตาม สถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผลกับผู้เรียนตามที่คาดหวัง และประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง/พัฒนา

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสั่งการครูให้ดำเนินการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างครู และผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ห้องแชทในเฟซบุ๊ก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ หากช่องทางการสื่อสารออนไลน์สะดวก จะส่งเสริมให้การ พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้เสนอตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้ จัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนอย่าง หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึง ประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนา เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชน

3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจัดอบรมครูด้านการใช้สื่อและพัฒนาสื่อ และจัดตั้ง งบประมาณในการสนับสนุนการสร้างสื่อเทคโนโลยี ทั้งนี้ หากครูมีความรู้ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จะทำให้เกิดตัวกลางที่นำความรู้หรือเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งการสนับสนุน งบประมาณที่เพียงพอจะทำให้ครูสามารถสร้างสื่อหรือตัวกลางการสอนได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุตามเป้าหมาย ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับ Atkinson (1993) ได้กล่าวว่า การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ครูสร้างขึ้นหรือเลือกใช้เป็นตัวกลางในการสอน เพื่อส่งต่อเนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดไป ยังผู้เรียน และยังเป็นโอกาสเพิ่มความเข้าใจของผู้สอนและผู้เรียนให้ตรงกันมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่าง หลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติของครู ซึ่งสอดคล้อง กับ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2551) ได้กล่าวว่าตัวบ่งชี้การวัดประเมินการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่ ต้องวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เลือกใช้เครื่องมือวัดที่ดีและเหมาะสม ระวังความคลาด เคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัดประเมินผลการวัดให้ถูกต้องและใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า เพื่อค้นและพัฒนา สมรรถภาพ

ข้อเสนอแนะ

ด้านการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผู้บริหารควรนำข้อมูลเกี่ยวกับระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคมไปใช้ในการกำหนดนโยบายและดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ครูผู้สอนควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยดำเนินการตามแนวทางทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ต่อไป

ด้านการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคมไปใช้และประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสน
2. ควรสำรวจความพร้อมและศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ผู้บริหารสั่งการครูให้ดำเนินการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างครู และผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ห้องแชทในเฟสบุ๊ก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารจัดอบรมครูด้านการใช้สื่อและพัฒนาสื่อ และจัดตั้งงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างสื่อเทคโนโลยี และ 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัด

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับการช่วยเหลือจากท่านผู้อำนวยการ นายกุล มีปัญญา ท่านรองผู้อำนวยการ นางสมภารณ์ อักษร หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ นายอนุกุล วังเวียงทอง หัวหน้างานหลักสูตรฯ นางสาวอารีรัตน์ เชื้ออ้วน หัวหน้างานแผนการวัดประเมินผล นางสาวณิศา ศรีไพศาลเจริญ

หัวหน้างานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี นายบุรินทร์ กฤตสัมพันธ์ ตลอดจนคณะผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู
โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- กษัณฑ์ สงวนเครือ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตาม
แนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 17(1), 132-141.
- กมลวรรณ สุภากุล. (2557). *การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง*.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)
พ.ศ. 2553*. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จิราภรณ์ ยกอินทร์. (2560). *การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ*. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ชนกานต์ สุวรรณทรัพย์. (2555). *การเรียนการสอน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ทศนา แหมมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2551). *หลักการบริหารการศึกษา*. บพิธการพิมพ์.
- นฤมล คล้ายริน (2564). การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครู
โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. *HRD Journal*, 12(2),
58-74.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- บุปผา รื่นรอย. (2563). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการนิเทศสำหรับครูในโรงเรียน
ประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 [การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศุภวิศว์ ตาхла. (2564). *เอกสารสารสนเทศโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม: รายงานสารสนเทศโรงเรียนเชียงแสน
วิทยาคม ประจำปีการศึกษา 2564*.
- ศักดิ์ ไซกิจภิญโญ. (2548). *Active Learning สอนอย่างไร*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กรณีศึกษาสหวิทยา
เขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*,
7(10), 128-141.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *ข้อบ่งชี้และภารกิจ
ของสถานศึกษา*. http://www.namopit.ac.th/file/teach_manual.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *สมรรถนะของข้าราชการ*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุพิช ชัยมงคล. (2555). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2560). *การจัดการเรียนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม, วิวัฒน์ ชัดติยะมาน, กิตติธัช คงชะวัน, อภิรัตน์ดา ทองแกมแก้ว. (2559). *การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่ประถมศึกษา สงขลา เขต 1*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Atkinson, D. (1993). *Teaching monolingual classes*. University of Limerick.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. George Washington University.
- McClelland, D. (1973). *Testing for Competency Rather than for Intelligence American Psychologist*. Association Press.
- Meyers, C., & Jones, T. B. (1993). *Promoting active learning: Strategies for the collage classroom*. Jossey-Bass Plublisher.